

LA DONA A L'ESGLÉSIA

(Resum)

El reconeixement de la igualtat de drets de les dones ha de ser contemplat com un signe dels temps, és a dir, com un mitjà a través del qual Déu ens està parlant.

Hem de reconèixer amb humilitat i amb vergonya que, certament, l'Església en la seva història ha relegat a un segon plànol les dones.

Sostindré dues tesis fonamentals:

- 1) Crec que la deficiència de l'Església no es refereix només a la presència de la dona en l'Església, sinó en general dels laics.
- 2) La reflexió no pot ser plantejada en termes de poder o de domini. Allò que és important és advertir quina és la vocació i missió específica de cadascú.

Una mirada a l'antropologia cristiana

Per a l'antropologia cristiana la igualtat d'home i dona està clara. Home i dona són situats en el mateix plànol de dignitat i valor; tots dos tenen el mateix origen i tots dos han estat creats a imatge de Déu.

La Bíblia, encara que destaca la figura modèlica d'algunes dones, en general reflecteix la mentalitat patriarcal i masclista de l'època en què va ser escrita. Sorpren, per això, la llibertat amb què Jesús va tractar a la dona, trencant els prejudicis de l'època, que la consideraven com un ésser inferior.

Els apòstols van ser fidels a aquesta actitud de Jesús. Per les cartes de Pau i els fets dels apòstols sabem que un bon nombre de dones col·laboraven en l'evangelització en els primers temps. A Sant Pau hi trobam una sèrie de prescripcions que responen, en bona part, als costums del seu temps. No obstant això, en la carta als Gàlates estableix la igualtat fonamental quan proclama amb força: "No hi ha jueu i grec, esclau i lliure, home i dona, perquè tots vosaltres sou un en Crist Jesús" (Gal 3, 28).

A partir del segle IV, quan l'Església s'institucionalitza, adquireix una fisonomia segons el model dels estaments civils i polítics de l'època. Es detecta llavors una clericalització de l'Església, una dependència dels sacerdots, amb pèrdua d'importància dels laics. Des de llavors es generalitza la discriminació de la dona, relegada a un paper merament passiu.

En els nostres dies, però, es dona una renovada consciència de la dignitat que la dona té, de la seva vocació i de la seva missió en la transformació del món i en l'Església. Esteim en un tema obert a la discussió, que reclama aprofundir en la revelació i també en l'antropologia de la dona.

La vocació de la dona en l'Església

El Papa Francesc té una convicció: “encara es necessari ampliar els espais per a una presència femenina més incisiva en l'Església” (EG 103).

El punt de partida és la vocació a la qual ha estat cridada per Déu la dona. El discurs sobre la dona en l'Església no es pot regir per la dialèctica de la lluita pel poder o la defensa antagonista dels interessos d'una de les parts, sinó que té la seva font en la revelació.

Les dones en la missió evangelitzadora

L'arrel de la missió de la dona en l'Església està en el baptisme i la confirmació. Per ells, “la dona, igual que l'home, participa del triple ofici de Jesucrist Sacerdot, Profeta, Rei; i, per tant, està habilitada i compromesa en l'apostolat fonamental de l'Església: l'evangelització” (Joan Pau II, *Christifideles Laici*, 51).

Les dones, com tots els laics, han de participar en totes les dimensions de la missió: en la proclamació de la Paraula, en el culte i en la caritat. Convindria revisar cadascú d'aquests àmbits per detectar les deficiències. Per exemple, en l'àmbit de la Paraula, és abundant la participació de les dones com a catequistes, professores de religió, però és més deficient en la participació en l'ensenyament superior (facultats i centres de teologia) i en els càrrecs de direcció. En l'àmbit de la litúrgia, són moltes les qüestions que queden per desenvolupar, com la presidència de determinades celebracions i la predicació de la Paraula de manera extraordinària. Recentment, el Papa ha acabat amb una discriminació patent, com era reservar els ministeris laïcals de lector i acòlit només als homes.

Les dones fan una aportació extraordinària a l'Església, segons la seva especificitat femenina. Ajuden a que l'Església tingui rostre femení. La dona és imatge de l'Església-dona i també de Maria com a esposa i mare. Revela el rostre femení de l'Església. El protagonisme de la dona és bo per a l'Església.

La participació en la vida de l'Església

La dona hauria de prendre part en l'organització, en les decisions importants i en la guia de les comunitats. Hem de reconèixer que la dona (i els laics en general) ha estat marginada en la presa de decisions.

Les raons per advocar per una major integració de la dona no són sociològiques sinó teològiques. Baptisme, vocació i missió són els tres principis fonamentals al voltant dels quals es condensen aquestes raons de caràcter teològic. El que rep el baptisme, sigui home o dona, es converteix en part de l'Església, en un membre amb drets i deures, que participa de l'única vocació a la santedat, així com de la mateixa missió

eclesial (cf. LG 32). Al meu entendre, el camí per a una major participació de la dona passa per reconèixer un paper als laics en l'estructura i funcionament de l'Església.

En la praxi, s'han donat passos, nomenant a algunes dones per a llocs rellevants a la Santa Seu. També a la nostra Diòcesi algunes dones s'encarreguen de secretariats importants per a la pastoral diocesana. Crec que és més important avançar en aquest camí que en el diaconat femení o en el sacerdoci.

Hi ha moltes coses que es poden anar fent donant participació a la dona en els càrrecs de la Cúria Romana, en els càrrecs diocesans, a les universitats pontifícies i en els tribunals eclesiàstics, així com en els seminaris, parròquies i en els més diversos contextos eclesials. Es tracta de confiar més en la capacitat de direcció que té la dona, facilitant que assumeixin llocs de consell i de govern. Hem de seguir endavant en aquest camí i fer-ho sense por.

Aquí ens hi trobam amb el problema del clericalisme, és a dir, el fet que els clergues vulguin controlar tots els papers de responsabilitat i no deixin cap als laics, als quals consideren inferiors i subordinats i, per això, no els tracten com corresponsables en la missió.

La qüestió del ministeri ordenat

Una de les qüestions que se solen plantejar cada vegada que es parla del paper de la dona en l'Església és la qüestió del ministeri ordenat.

a.- La qüestió del sacerdoci

L'Església, seguint la praxi de Jesús i dels apòstols, ha reservat el sacerdoci als homes. El Papa Francesc ha dit amb claredat que “el sacerdoci reservat als homes és una qüestió que no es posa en discussió” (EG 104).

El que resulta urgent és un canvi en la concepció del sacerdoci. Si es pensa el sacerdoci com a exercici d'un poder, llavors no es veu per què ha de negar-se a les dones. La qüestió del sacerdoci de la dona es torna problemàtica:

- Quan es pensa que la potestat sacramental significa poder en el sentit de domini sobre els altres. L'únic poder del sacerdot és administrar un sacrament.
- Quan no es valora la dignitat baptismal.
- Quan es pensa que el sacerdot està per sobre de la resta del poble de Déu

b.- La qüestió del diaconat femení

Com sabeu, hi ha una comissió que estudia la possibilitat d'establir un diaconat femení permanent.

Tot apunta que en la història de l'Església el diaconat femení no era entès com un grau del sagrament de l'ordre, sinó com un ministeri que es confiava amb una benedicció especial. Per això el Papa pensa que es podria reinstaurar aquell diaconat, però sense recórrer a fórmules d'ordenació. La clau està en el "com". "Es necessari pensar-ho amb visions diferents a les del diaconat masculí, per exemple en les fórmules d'ordenació", ha afirmat el Papa.

Al mateix temps, s'han de facilitar a les dones tots els ministeris que no requereixin el sagrament de l'ordre. Recentment, s'ha obert la possibilitat d'accedir als ministeris de lector i acòlit. Es podria pensar també en altres ministeris i serveis eclesials, que els poden ser confiats de manera permanent. Són ministeris que impliquen estabilitat, reconeixement públic i enviament per part del bisbe.

Accions pendents

Hi ha moltes tasques pendents en relació amb la dona en l'Església. Apunt les següents:

- a) Reivindicar amb força la igualtat de drets en la societat. Persisteix en la nostra societat una mentalitat masclista, que es necessari combatre.
- b) Treballar per construir un món harmònic i unit, en el qual homes i dones aportin les seves pròpies dots i el seu dinamisme.
- c) Acompanyar les dones que pateixen situacions d'exclusió, maltractament i violència (cf. EG 212).
- d) Obrir vies per a una major participació de les dones (i, en general, dels laics) en la presa de decisions dins de l'Església. La necessitat d'un avanç és imprescindible i urgent. No obstant això, el recurs a solucions precipitades no afavoreix a les dones.

Això, requereix un canvi de mentalitat no només en els homes, sinó en les mateixes dones, que potser s'han acostumat a estar subordinades dins l'Església. Ha arribat el moment de superar mentalitats, prejudicis culturals i inèrcies.

LA MUJER EN LA IGLESIA

(Resumen)

El reconocimiento de la igualdad de derechos de las mujeres debe ser contemplado como un signo de los tiempos, es decir, como un medio a través del cual Dios nos está hablando.

Hemos de reconocer con humildad y con vergüenza que, ciertamente, la Iglesia en su historia ha relegado a segundo plano a las mujeres.

Sostendré dos tesis fundamentales:

- 1) Creo que la deficiencia de la Iglesia no se refiere sólo a la presencia de la mujer en la Iglesia sino en general de los laicos.
- 2) La reflexión no puede ser planteada en términos de poder o de dominio. Lo importante es advertir cuál es la vocación y misión específica de cada uno.

Una mirada a la antropología cristiana

Para la antropología cristiana la igualdad de hombre y mujer está clara. Varón y mujer son situados en el mismo plano de dignidad y valor; ambos tienen el mismo origen y ambos han sido creados a imagen de Dios.

La Biblia, aunque destaca la figura modélica de algunas mujeres, en general refleja la mentalidad patriarcal y machista de la época en que fue escrita. Sorprende, por ello, la libertad con la que Jesús trató a la mujer, rompiendo los prejuicios de la época, que la consideraban como un ser inferior.

Los apóstoles fueron fieles a esta actitud de Jesús. Por las cartas de Pablo y los hechos de los apóstoles sabemos que un buen número de mujeres colaboraban en la evangelización en los primeros tiempos. En San Pablo encontramos una serie de prescripciones que responden, en buena parte, a las costumbres de su tiempo. Sin embargo en la carta a los Gálatas establece la igualdad fundamental cuando proclama con fuerza: “No hay judío y griego, esclavo y libre, hombre y mujer, porque todos vosotros sois uno en Cristo Jesús” (Gal 3, 28).

A partir del siglo IV, cuando la Iglesia se institucionaliza, adquiere una fisonomía según el modelo de los estamentos civiles y políticos de la época. Se detecta entonces una clericalización de la Iglesia, una dependencia de los sacerdotes, con pérdida de importancia de los laicos. Desde entonces se generaliza la discriminación de la mujer, relegada a un papel meramente pasivo.

En nuestros días, sin embargo, se da una renovada conciencia de la dignidad que la mujer tiene, de su vocación y de su misión en la transformación del mundo y en la

Iglesia. Estamos en un tema abierto a la discusión, que reclama profundizar en la revelación y también en la antropología de la mujer.

La vocación de la mujer en la Iglesia

El Papa Francisco tiene una convicción: “todavía es necesario ampliar los espacios para una presencia femenina más incisiva en la Iglesia” (EG 103).

El punto de partida es la vocación a la que ha sido llamada por Dios la mujer. El discurso sobre la mujer en la Iglesia no puede regirse por la dialéctica de la lucha por el poder o la defensa antagonista de los intereses de una parte, sino que tiene su fuente en la revelación.

Las mujeres en la misión evangelizadora

La raíz de la misión de la mujer en la Iglesia está en el bautismo y la confirmación. Por ellos, “la mujer, lo mismo que el varón, es hecha partícipe del triple oficio de Jesucristo Sacerdote, Profeta, Rey; y, por tanto, está habilitada y comprometida en el apostolado fundamental de la Iglesia: la evangelización” (Juan Pablo II, *Christifideles Laici*, 51).

Las mujeres, como todos los laicos, deben participar en todas las dimensiones de la misión: en la proclamación de la Palabra, en el culto y en la caridad. Convendría revisar cada uno de estos ámbitos para detectar las deficiencias. Por ejemplo, en el ámbito de la Palabra, es abundante la participación de las mujeres como catequistas, profesoras de religión, pero es más deficiente en la participación en la enseñanza superior (facultades y centros de teología) y en los cargos de dirección. En el ámbito de la liturgia, son muchas las cuestiones que quedan por desarrollar, como la presidencia de determinadas celebraciones y la predicación de la Palabra de modo extraordinario. Recientemente el Papa ha acabado con una discriminación patente, como era reservar los ministerios laicales de lector y acólito sólo a los varones. En el campo de la caridad, la tarea de la mujer es extraordinaria en todos los sentidos. Las obras de misericordia encuentran en la mujer una potencia extraordinaria. Pero debemos reconocer que en este campo se han dado abusos de poder por parte de los varones.

Las mujeres hacen una aportación extraordinaria a la Iglesia, según su modo propio. Ayudan a que la Iglesia tenga rostro femenino. La mujer es imagen de la Iglesia-esposa y también de María como esposa y madre. Revela el rostro femenino de la Iglesia. El protagonismo de la mujer es bueno para la Iglesia.

La participación en la vida de la Iglesia

La mujer debería tomar parte en la organización, en las decisiones importantes y en la guía de las comunidades. Hemos de reconocer que la mujer (y los laicos en general) ha sido marginada en la toma de decisiones.

Las razones para abogar por una mayor integración de la mujer no son sociológicas sino teológicas. Bautismo, vocación y misión son los tres principios fundamentales alrededor de los cuales se condensan estas razones de carácter teológico. El que recibe el bautismo, sea hombre o mujer, se convierte en parte de la Iglesia, en un miembro con derechos y deberes, que participa de la única vocación a la santidad, así como de la misma misión eclesial (cf. LG 32). En mi opinión, el camino para una mayor participación de la mujer pasa por reconocer un papel a los laicos en la estructura y funcionamiento de la Iglesia.

En la praxis, se han dado pasos, nombrando a algunas mujeres para puestos relevantes en la Santa Sede. También en nuestra Diócesis algunas mujeres se encargan de secretariados importantes para la pastoral diocesana. Creo que es más importante avanzar en este camino que en el diaconado femenino o en el sacerdocio.

Hay muchas cosas que se pueden ir haciendo dando participación a la mujer en los cargos de la Curia Romana, en los cargos diocesanos, en las universidades pontificias y en los tribunales eclesiásticos, así como en los seminarios, parroquias y en los más diversos contextos eclesiales. Se trata de confiar más en la capacidad de dirección que tiene la mujer, facilitando que asuman puestos de consejo y de gobierno. Debemos seguir adelante en este camino y hacerlo sin miedos.

Aquí nos tropezamos con el problema del clericalismo, es decir, el hecho de que los clérigos quieran controlar todos los papeles de responsabilidad y no dejen campo a los laicos, a los que consideran inferiores y subordinados y, por ello, no tratan como corresponsables en la misión.

La cuestión del ministerio ordenado

Una de las cuestiones que se suelen plantear cada vez que se habla del papel de la mujer en la Iglesia es la cuestión del ministerio ordenado.

a.-La cuestión del sacerdocio

La Iglesia, siguiendo la praxis de Jesús y de los apóstoles, ha reservado el sacerdocio a los varones. El Papa Francisco ha dicho con claridad que “el sacerdocio reservado a los varones es una cuestión que no se pone en discusión” (EG 104).

Lo que resulta urgente es un cambio en la concepción del sacerdocio. Si se piensa el sacerdocio como ejercicio de un poder, entonces no se ve por qué debe negarse a las mujeres. La cuestión del sacerdocio de la mujer se vuelve problemática:

- Cuando se piensa que la potestad sacramental significa poder en el sentido de dominio sobre los demás. El único poder el sacerdote es administrar un sacramento.
- Cuando no se valora la dignidad bautismal.

- Cuando se piensa que el sacerdote está por encima del resto del pueblo de Dios

b.- La cuestión del diaconado femenino

Como sabéis, hay una comisión que estudia la posibilidad de establecer un diaconado femenino permanente.

Todo apunta a que en la historia de la Iglesia el diaconado femenino no era entendido como un grado del sacramento del orden, sino como un ministerio que se confiaba con una bendición especial. Por eso el Papa piensa que se podría reinstaurar aquel diaconado, pero sin recurrir a fórmulas de ordenación. La clave está en el “cómo”. “Es necesario pensarlo con visiones distintas a las del diaconado masculino, por ejemplo en las fórmulas de ordenación”, ha afirmado el Papa.

Al mismo tiempo, hay que facilitar a las mujeres a todos los ministerios que no requieran el sacramento del orden. Recientemente se ha abierto la posibilidad de acceder a los ministerios de lector y acólito. Se podría pensar también en otros ministerios y servicios eclesiales, que les pueden ser confiados de modo permanente. Son ministerios que implican estabilidad, reconocimiento público y envío por parte del obispo.

Tareas pendientes

Hay muchas tareas pendientes en relación con la mujer en la Iglesia. Apunto las siguientes:

- a) Reivindicar con fuerza la igualdad de derechos en la sociedad. Persiste en nuestra sociedad una mentalidad machista, que hay que combatir...
- b) Trabajar por construir un mundo armónico y unido, en el que hombres y mujeres aporten sus propias dotes y su dinamismo.
- c) Acompañar a las mujeres que sufren situaciones de exclusión, maltrato y violencia (cf. EG 212).
- d) Abrir cauces para una mayor participación de las mujeres (y, en general, de los laicos) en la toma de decisiones dentro de la Iglesia. La necesidad de un avance es imprescindible y urgente. Sin embargo, el recurso a soluciones apresuradas no favorece a las mujeres.

Esto requiere un cambio de mentalidad no sólo en los varones, sino en las mismas mujeres, que a lo mejor se han acostumbrado a estar subordinadas en la Iglesia. Ha llegado el momento de superar mentalidades, prejuicios culturales e inercias.